

Dréachtphlean Forbartha Cathrach & Contae Phort Láirge 2022 - 2028

Meitheamh 2021

Imleabhar 1: Príomhcháipéis Oibiachtúla Polasaí

Ábhar

Cuid 1: Fís agus Straitéis

	Page
Caibidil 1: Plean Forbartha Phort Láirge agus an Plean Forbartha	
1.0 Réamhrá	2
1.1 Ár bhFís	3
1.2 An plean forbartha i gcomhthéacs	4
1.3 Comhthéacs beartais	6
1.3.1 An straitéis spásúil agus eacnamaíoch réigiúnach don Réigiún an Deiscirt (SRSES)	6
1.3.2 Cathair Phort Láirge	6
1.3.3 Baile Dhún Garbhán	7
1.4 Measúnú Comhshaoil agus Athrú Aeráide	8
1.5 Struchtúr an Phlean Forbartha	8
1.6 Clár Oibre na Náisiún Aontaithe 2030: An Plean Forbartha agus a Thorthaí	9
1.7 An plean forbartha a chur ar an eolas	13
1.7.1 Polasaí agus Treoracha Idirnáisiúnta	13
1.7.2 Reachtaíocht Náisiúnta	13
1.7.3 Polasaí Náisiúnta	14
1.7.4 Alt 28 Treoirlínte Aireachta	16
1.7.5 Pleananna Réigiúnacha agus Polasaí	17
Caibidil 2: Fís Spásúil agus Croí-Straitéis.	
2.0 Réamhrá	19
2.1 Croí-Straitéis Aidhmeanna Straitéiseacha.	19
2.2 Comhthéacs Polasaí Croí-Straitéise agus Réasúnaíocht	20
2.3 Tíopeolaíocht lonnaíochta	22
2.4 Sprioc Daonra Chathair agus Contae Phort Láirge	23
2.5 Gaol le pleananna forbartha eile, pleananna agus straitéisí ceantair áitiúil.	24
2.6 Straitéis tithíochta	24
2.7 Straitéis Lonnaíochta agus Ordlathas	25
2.8 Comharsanachtaí na Cathrach	25
2.9 Lonnaíochtaí Contae	26
2.10 Ceantair thuaithe	28
2.10.1 Ceantar tuaithe faoi thionchar láidir uirbeach:	29
2.10.2 Ceantair thuaithe eile	30
2.11 Prionsabail a thacaíonn le riachtanais talún tithíochta	30
2.11.1 Toimhdí Dlús Cónaithe	30
2.11.2 Cur chuige srathach le criosú	31
2.12 Spriocanna Daonra Chathair & Chontae Phort Láirge	31
2.13 Fás an Phobail Sprioc	32

2.14	Ceanglas Talún Tithíochta	33
2.15	Miondíola	35
2.16	Forbairt Eacnamaíochta	36
2.17	Cur chuige seirbhísí éiceachórais agus caipiteal nádúrtha	36
2.17.1	Comhtháthú cúinsí comhshaoil isteach sa phlean	37
2.17.2	Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA)	37
2.17.3	Measúnú Cuí (AA)	37
2.17.4	Measúnú Straitéiseach Riosca Tuilte	38
2.18	Cuspóirí Beartais Croí-Straitéise	38

CUID 2: Cuspóirí Beartais Chathair Phort Láirge agus MASP

Caibidil 3: Cathair Phort Láirge agus MASP

3.0	Cathair Phort Láirge: An NPF, SRSES agus MASP	43
3.1	Úsáid Talún Comhtháite agus Pluts Transport & WMATS	45
3.2	Croí-Straitéis Forlíontach Chathair Phort Láirge	47
3.3	An straitéis chomharsanachta	49
	Comharsanacht an Iarthuaiscirt Cathrach, lena n-áirítear CarrickPhierish agus Gracedieu	50
3.3.1		
3.3.2	Comharsanacht na Cathrach Thiar Theas lena n-áirítear Cill Bharra, BaileBeag agus Tuse	51
3.3.3	An Croí Ró-Naofa / Ballytruckle / Kilcohan	53
3.3.4	Bóthar an Dúin Mhóir / Farronshoneen / Ballinakill	54
3.3.5	Bóthar Dún Mór / Cnoc Buí / Blenheim	55
3.3.6	Páirc Larchville / Lisduggan / Lios Mór	55
3.3.7	Ferrybank	56
3.3.8	Ceantar Tuaithe MASP	56
3.3.9	Lár na Cathrach	57
3.4	Beogacht agus inmharthanacht	58
3.4.1	Úsáidí tráthnóna agus oíche	59
3.4.2	Réimse poiblí	60
3.4.3	Comharsanachtaí Cónaithe Lár na Cathrach	61
3.5	Suímh Fostaíochta Straitéiseacha	62
3.6	Straitéis Mhiondíola Chathair Phort Láirge	65
3.6.1	Straitéis Mhiondíola Chathair agus Contae Phort Láirge 2020	66
3.6.2	An ordlathas miondíola	66
3.6.3	Measúnú ar fhorbairt mhiondíola	66
3.6.4	Lár ilfheidhmeach agus solúbtha	66
3.6.5	Príomhlimistéar Siopadóireachta	67
3.6.6	An Chéad Chur Chéad / Cur chuige Seicheamhach	69
3.6.7	Ionaid cheantair fo-uirbeacha agus siopadóireacht áitiúil	70
3.6.8	Trádstóráil Mhiondíola	70
3.6.9	Comhstraitéis Mhiondíola do Cheantar Masp Phort Láirge	71
3.7	Ceathrú cultúrtha Phort Láirge	72
3.8	Taitneamhacht agus caitheamh aimsire ar fud na cathrach	73
3.9	Crios Dícharbóibe Chathair Phort Láirge	74
3.10	Cuspóirí Beartais Chathair Phort Láirge agus MASP	76

CUID 3: Cuspóirí Beartais na Cathrach agus Contae**Caibidil 4: Geilleagar, Oideachas agus Miondíol**

4.0	Réamhrá	80
4.1	Comhthéacs	82
4.2	Suíomh	83
4.3	Ceantair Straitéiseacha Forbartha Fostaíochta / Fáis	84
4.4	Cnuasaigh, Nuálaíocht agus Fiontair Mhoil	85
4.5	Aerfort Réigiúnach Phort Láirge	86
4.6	Port Phort Láirge	
4.7	Geilleagar Tuaithe agus Muirí	86
4.8	Gníomhaíocht agus poist aeráide	88
4.9	Treoir / Timpistí Mór Seveso	89
4.10	Turasóireacht	87
4.11	Oideachas agus Foghlaim Cathrach / Réigiún	83
4.12	Straitéis mhiondíola	101
4.12.1	Miondíol Chontae Phort Láirge	101
4.12.2	Comhthéacs Miondíola	101
4.12.3	Ionaid ilfheidhmeacha agus solúbtha	102
4.12.4	Príomhlímistéar Miondíola	102
4.12.5	Lár an Bhaile Chéid / Cur Chuige Seicheamhach	104
4.12.6	Ordalthas miondíola agus siopadóireacht áitiúil	104
4.12.7	Trádstóráil Mhiondíola	105
4.12.8	Cuspóirí Beartais Mhiondíola Chontae Phort Láirge	105

Caibidil 5: Iompar agus Soghluaisteacht

5.0	An radharc a leagan síos: Comhthéacs beartais iompair	107
5.1	Pleanáil agus iompar úsáide talún a chomhtháthú	107
5.2	Staidéar Pleanála Ceantair Chathrach Phort Láirge (WMATS), Pleanáil Phort Láirge agus Úsáid na Talún (PLUTS) Staidéar agus Pleananna Iompair Áitiúla (LTPS)	108
5.3	An chomharsanacht 10 nóiméad	109
5.4	Athrú módúil a bhaint amach	109
5.5	Iompar gníomhach: rothaíocht agus siúl	110
5.6	Iompar poiblí	111
5.7	Aerfort, calafort, cuanta agus piaráí	115
5.8	Líonra Bóthair agus Sráid	116
5.9	Mótarbhealaí agus bóithre náisiúnta	117
5.10	Bóithre Réigiúnacha agus Áitiúla / Sráideanna Uirbeacha	118
5.11	Próiseas Roghnaithe Conair agus Bealaigh	120
5.12	Pleananna Bainistíochta Soghluaisteachta	121
5.13	Iompar Cathrach Cliste	121
5.14	Páirceáil ghluaisteáin	122
5.15	Páirceáil Rothar	123

Caibidil 6: Fónais Bonneagar, Fuinneamh agus Cumarsáid

6.0	Réamhrá	124
6.1	Soláthar agus Cáilíocht Uisce	124
6.2	Seirbhísí uisce	125
6.3	Stoirm agus Bainistíocht Uisce Dromchla	128
6.4	Brí	128
6.5	Teas	129
6.6	Fuinneamh in-athnuaite	130
6.7	TFC / Cumarsáid	131
6.8	Seirbhísí / Bonneagar Dramhaíola	131
6.9	Cuspóirí Polasaí Fónais, Fuinnimh & Cumarsáide	131

Caibidil 7: Tithíocht agus Pobail Inbhuanaithe

7.0	Réamhrá	142
7.1	Athghiniúint agus bainistíocht talún gníomhach	144
7.2	Riachtanas Tithíochta agus Measúnú Éilimh agus Straitéis Tithíochta	144
7.3	Tithíocht Shóisialta agus Cuid V	145
7.4	Eagraíochtaí deonacha, comhoibríochta / pobail	145
7.5	Tithíocht do Chách	146
7.6	Cineál tithíochta agus meascán tionachta	148
7.7	Tithíocht athléimneach aeráide	149
7.8	Cosaint na taitneamhachta cónaithe atá ann cheana féin	150
7.9	Forbairt ar thailte institiúideacha	150
7.10	Cóiríocht na Mac Léinn	150
7.11	Tithíocht Tuaithe	151
7.12	Nóid tuaithe	151
7.13	Tithíocht i nGaeltacht na nDéise	152
7.14	Tithíocht sa tuath oscailte	154
7.14.1	Riocht áitíochta	155
7.15	Forbairt ribíneach	156
7.16	Tithíocht i limistéir chreasa ghlais agus ar bhóithre isteach	157
7.17	Athchóiriú, síntí agus athsholáthar na struchtúr atá ann cheana i gceantair thuaithe	158
7.18	Pobail Inbhuanaithe	159
7.19	Aimpeal cairdiúil	159
7.20	Port Láirge Sláintiúil	160
7.21	Cuimsiú Sóisialta, Comhionannas agus Rannpháirtíocht	160
7.22	Foirgnimh Phobail	160
7.23	Cúram Leanáí agus Áiseanna Oideachais	160
7.24	Áiteanna adhartha agus reiligi	161
7.25	Ionaid / Seirbhísí Sláinte	162
7.26	Leabharlanna	162
7.27	Áiseanna Ealaíon agus Cultúrtha	162
7.28	Seirbhísí Dóiteáin	163
7.29	Áiseanna Caitheamh Aimsire agus Spóirt	163
7.30	Tionscnamh Cathrach Gníomhach Phort Láirge	164
7.31	Cuspóirí Beartais Phobail Inbhuanaithe	164

CAIBIDIL 8: ROINNTEAR

8.0	Réamhrá	169
8.1	Comhthéacs Polasaí Reachtaíochta agus Reachtaíochta	171
8.2	Prionsabail na mara	172
8.3	Áiteanna a chruthú atá inrochtana agus ceangailte	173
8.4	Rochtain ar Dearadh Uile-Uilíoch	174
8.5	Áiteanna atá compordach a chruthú atá deartha go maith agus sábháilte	174
8.6	Ag cruthú áiteanna ilfheidhmeacha inbhuanaithe, tarraingteach	176
8.7	Áiteanna sóisialta agus cuimsitheacha a chruthú	179
8.8	Comharsanacht / Pobal 10 Nóiméad	180

Caibidil 9: Gníomhaíocht Aeráide, Bithéagsúlacht agus Comhshaol

9.0	Réamhrá	182
9.1	Athrú aeráide	183
9.2	Oidhreacht Nádúrtha agus Bainistíocht Tuilte	184
9.3	Oidhreacht Nádúrtha agus Cáilíocht Uisce	184
9.4	Comhlíonadh na reachtaíochta agus na reachtaíochta agus na treorach náisiúnta ar cháilíocht an uisce	185
9.5	Caighdeán uisce snámha	187
9.6	Bithéagsúlacht	190
9.7	Láithreáin Chaomhnaithe Dúlra	192
9.8	Measúnú Cuí	194
9.9	Ceantair Oidhreachta Nádúrtha (NHA) agus cúlchistí dúlra	196
9.10	Suímh Áitiúla de Luach Bithéagsúlachta	197
9.11	Bogaigh	198
9.12	Fálta Sceach	199
9.13	Crainn agus coillearnacha	200
9.14	Foraoiseacht	201
9.15	Speicis Ionracha	202

Caibidil 10: Bonneagar Tírdhreacha, Cósta / Mara agus Glas Gorm

10.0	Tírdhreacha / Seascape	204
10.1	Bainistíocht Chríos an Chósta agus Pleanáil Spásúlachta Mara	206
10.2	Oidhreacht gheolaíoch	207
10.3	Bonneagar Glas Gorm (BGI)	208
10.3.1	Féarbhealaí	209
10.3.2	mBlaiseoga	210
10.4	Ceartha slí phoiblí	211
10.5	Sléibhte Comeragh	212

Caibidil 11: Oidhreacht

11.0	Forbhreathnú Oidhreachta	215
11.1	Oidhreacht Thógtha	216
11.2	Struchtúir Chosanta	216
11.3	Limistéir Chaomhantais Ailtireachta	218
11.4	Carachtar / uathúlacht a choinneáil	220
11.5	Athghiniúint agus athúsáid	220
11.6	Dearadh	221

11.7	Vistas agus Socruithe	221
11.8	Aghaidheanna siopaí	222
11.9	Fabraic a thógáil	222
11.10	Diméin stairiúil, gairdíní agus tírdhreacha	222
11.11	Foirgnimh Institiúideacha	223
11.12	Oidhreacht thionsclaíoch	223
11.13	Athrú Aeráide agus Inbhuanaitheacht / Éifeachtúlacht Fuinnimh	224
11.14	Foirgnimh dhúchasacha	225
11.15	Dearadh Cathartha agus Réimse Poiblí	226
11.16	Struchtúir faoi úinéireacht na Comhairle	227
11.17	Seandálaíocht	228
11.18	Ballaí cathrach meánaoiseach agus triantán Lochlannach	230
11.19	Suíomh Lochlannach Bhaile na Coille	230
11.20	Reiligí Stairiúla / Reiligí	231

Liosta na bhfigiúirí

Liosta de na táblaí

Imleabhar 2: Caighdeáin Bainistíochta Forbartha

Imleabhar 3: Aguisíní

1	Ráiteas Comhlíonta
2	Cuspóirí Lonnaíochta
3	HNDA & Straitéis Tithíochta Deloitte
4	Straitéis Mhiondíola JSA
5	Straitéis a dhéanamh (lena n-áirítear Treoir Thapa ar Dhearadh Uirbeach agus Leagan Amach) DQ
6	Cathair Thiar Theas (Cill Barra / BaileBeag) Creat Dearaidh HOB
7	Straitéis Fuinnimh In-athnuaite atá ann cheana
8	Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha & Muirdhreacha (lena n-áirítear tuairimí cosanta / bealaí radhairc) BG
9	Taifead na Struchtúr Cosanta (Breiseanna & Scriosadh) RR
10	Limistéir Chaomhantais Ailtireachta RR
11	Sócmhainní Oidhreachta Nádúrtha (lena n-áirítear Crainn TPO agus Conláiste, Bogaigh agus Láithreáin Bithéagsúlachta, Láithreáin Oidhreachta Geolaíochta) BG
12	Máistirphlean Aerfort Réigiúnach Phort Láirge (le leasuithe atá ann cheana)
13	Measúnú Riosca Tuilte Straitéiseach JBA
14	Cumas Bonneagair TBC
15	Fardal Seirbhíse Áitiúil Lonnaíochta LG

16	Cur i bhFeidhm & Monatóireacht TBC
17	Cur Chuige Sraithe maidir le Zoning TBC
18	Próifíl Cathrach & Contae Soch-Déimeagrafach 2020 Airo
19	Tuarascáil Straitéiseach Timpeallachta Comhshaoil
20	Tuarascáil Tionchair Nádúrtha Treoir maidir le Gnáthóga

Acrainmneacha & Gluais Téarmaí

Acrainmneacha

AA: Measúnú Cuí
ABTA: Measúnú Iompair Bunaithe ar Limistéar
ACA: Limistéar Caomhnaithe Ailtireachta
AHB: Comhlacht Tithíochta Faofa
BER: Rátáil Fuinnimh Foirgníochta
CARO: Oifig Réigiúnach na Gníomhaíochta Aeráide
CFRAM: Measúnú Riosca Tuilte Abhantrach agus Bainistíocht
CIRIA: Cumann Taighde agus Faisnéise Tionscail Tógála
CMP: Plean Bainistíochta Tógála
CPO: Ordú Ceannaigh Éigeantaigh
CSO: An Phríomh-Oifig Staidrimh
DAP: Plean Ceantair Draenála
DCCAE: An Roinn Ghníomhaíochta agus Comhshaoil Aeráide
DCHG: An Roinn Chultúir, Oidhreachta agus Gaeltachta
DES: An Roinn Oideachais agus Scileanna Dhlgh:
An Roinn Tithíochta, Rialtais Áitiúil agus Oidhreachta (ROAD DHPLG, DHPCLG, DECLG, DEHLG)
DMURS: Lámhleabhar Dearaidh do Bhóithre Uirbeacha agus Sráideanna
DTTAS: An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt
EIA: Measúnacht Tionchair Timpeallachta
EAR: Tuarascáil ar Mheasúnacht Tionchair Timpeallachta
EPA: An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil
ESA: Cur chuige seirbhísí éiceachórais
BSL: Bord Soláthair Leictreachais
AE: An tAontas Eorpach
EV: Feithicil leictreach
GBI: Bonneagar Glas Gorm
GHG: Gás ceaptha teasa
GI: Bonneagar Glas
GZT: Cineálacha Criosaithe Ginearálta
HNDA: Riachtanas Tithíochta agus Measúnú Éilimh
ICW: Bogaigh chomhtháite tógtha
TFC: Teicneolaíocht Cumarsáide Faisnéise
IDA: An Ghníomhaireacht Forbartha Tionscail
LAP: Plean Ceantair Áitiúil
LCA: Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha

LCDC: Coistí Forbartha Pobail Áitiúla
LDA: An Ghníomhaireacht Forbartha Talún
LECP: Plean Eacnamaíoch agus Pobail Áitiúil
Leo: Oifig Fiontair Áitiúil
LIHAF: Ciste Gníomhachaithe Tithíochta Bonneagair Áitiúil
MASP: Plean Straitéiseach Achar Cathrach

NBS: Réitigh bunaithe ar an dúlra
NC: Ionad Comharsanachta
NDP: Plean Forbartha Náisiúnta
NECP: Plean Náisiúnta Fuinnimh agus Aeráide
NMPF: Creatlach Náisiúnta Pleanála Mara
NPF: Creatlach pleanála náisiúnta
NPO: Cuspóir Náisiúnta Pleanála
NPWS: An tSeirbhís Páirceanna Náisiúnta agus Fiadhúlra
NSO: Toradh Straitéiseach Náisiúnta
NTA: Údarás Iompair Náisiúnta
Nzeb: Beagnach foirgneamh fuinnimh nialais
OPR: Oifig an Rialtóra Pleanála
OPW: Oifig na nOibreacha Poiblí
PLUTS: Straitéis Úsáide & Iompair Phleanáil Phort Láirge
PPN: Líonra Rannpháirtíochta Poiblí
PV: Fótvoltach
RBMP: Plean Bainistíochta Abhantraí
RMP: Taifead na séadchomharthaí agus na n-áiteanna
ROW: Ceart slí
RPO: Cuspóir Beartais Réigiúnach
RPS: Taifead na Struchtúr Cosanta
(S) RSS: (Deiscirt) Straitéis Spásúil agus Eacnamaíochta Réigiúnach
ROs: Toradh Straitéiseach Réigiúnach
SAC: Limistéar Caomhnaithe Speisialta
SDGS: Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe
SDZ: Crios Forbartha Straitéisí
SEA: Measúnú Straitéiseach Comhshaoil
SEAI: Údarás Fuinnimh Inmharthana na hÉireann
CSS: Comhphobal Fuinnimh Inbhuanaithe
SFRA: Measúnú Riosca Tuilte Straitéiseach
SHD: Forbairt Tithíochta Straitéisí
SMART: Sonrach, intomhaiste, insannta, réadúil agus a bhaineann le ham
CPS: An Coiste Beartais Straitéisigh
SUDS: Réitigh Dhraenála Uirbeach Inbhuanaithe
TIA: Measúnú Tionchair Iompair
TII: Bonneagar Iompair Éirinn
TPO: Ordú um Chaomhnú Crann
Tuse: Ollscoil Teicneolaíochta don Oirdheisceart
UHW: Ospidéal na hOllscoile Port Láirge
NA: Na Náisiúin Aontaithe
UNESCO: Eagraíocht Oideachais, Eolaíochta agus Cultúrtha na Náisiún Aontaithe
URFD: Ciste Athbheochana agus Forbartha Uirbí
WCCC: Comhairle Cathrach agus Contae Phort Láirge
WCQ: Ráithe Cultúrtha Phort Láirge
WIT: Institiúid Teicneolaíochta Phort Láirge
WMASP: Plean Straitéiseach Limistéar Cathrach Phort Láirge
WMATS: Straitéis Iompair Limistéar Cathrach Phort Láirge
| WWTW: Oibríonn Cóireála Fuíolluisce

Foclóirín

Is achoimre é an ghluais seo ar na frásaí a bhaineann le húsáid talún agus cúrsaí pleanála. Clúdaíonn sé éagsúlacht saincheistanna idir forbairt agus athghiniúint nua, le caomhnú agus cosaint an chomhshaoil.

Ní ráiteas dlí é an ghluais ná léirmhíniú ar an dlí, agus níl sa stádas ach treoir thosaigh maidir le frásaí / saincheistanna a phleanáil agus níor chóir é a úsáid mar fhoinse le haghaidh sainmhínte reachtúla.

A

Bóthar rochtana

Is é príomhfheidhm na mbóithre rochtana rochtain a sholáthar ar thithe, monarchana, oifigí agus áitribh ghnó eile srl.

Spás Oscailte Gníomhach

Sa phlean seo, úsáidtear an téarma spás oscailte gníomhach chun cur síos a dhéanamh ar pháirceanna, áiteanna súgartha, limistéir le haghaidh gníomhaíochtaí lasmuigh, caitheamh aimsire, ionaid spóirt, páirceanna spóirt, ionaid oiliúna agus limistéir thírdhrechtaithe. (Déan comparáid idir an sainmhíniú ar leithligh do spás oscailte éighníomhach).

Taisteal Gníomhach

Tá taisteal gníomhach ag taisteal le críoch ag baint úsáide as do chuid fuinnimh féin. Go ginearálta, ciallaíonn sé seo siúlóide (lena n-áirítear gach úsáideoir cosán) nó rothaíocht mar chuid de thuras cuspóireach. Níos mó, tá Baile Átha Cliath neamh-mhótaraithe á n-úsáid freisin le haghaidh iompair uirbeach, go háirithe ag leanaí scoile, agus go mbreithneofaí é seo freisin mar thaisteal gníomhach. Ag siúl mar chuid de chomaitéireacht chun oibre, meastar go bhfuil rothaíocht go dtí an siopa nó an scútar ar scoil go léir go bhfuil siad go léir ag taisteal gníomhach, ach ní hionann siúlóidí nó rothaíocht le haghaidh críocha fóillíochta amháin.

Inoiriúnaitheacht

An cumas spásanna baile a mhodhnú trí fhabraic an fhoirgnimh a athrú chun freastal ar riachtanais dhifriúla timthriall an duine aonair nó an teaghlaigh (m.sh. bíonn spás staidéir ina sheomra leapa; méadaíonn limistéar seomra súí trí chumasc le seomra in aice láimhe srl).

Tithíocht Inacmhainne

Ciallaíonn an téarma seo, a úsáidtear sa straitéis tithíochta, úinéir-áititheoir, nó tithíocht úinéireachta roinnte, ar fáil ar phraghas faoi bhun luach an mhargaidh.

Measúnú Cuí

Ceanglas chun na himpleachtaí caomhnaithe dúlra féideartha a mheas a dhéanamh ar aon phlean nó tionscadal ar líonra láithreán Nádúrtha 2000 sula ndéantar aon chinneadh chun ligean don phlean nó don tionscadal sin dul ar aghaidh. Ní hamháin go bhfuil gach plan nó tionscadal nua a gabhadh leis an gceanglas seo ach ní mór do gach plan nó tionscadal, nuair a bhreithnítear iad le faomhadh ag céim ar bith, na héifeachtaí a d'fhéadfadh a bheith aige a chur san áireamh le pleananna agus tionscadail eile agus iad ag dul tríd an bpróiseas ar eolas mar mheasúnú cuí.

Limistéar Caomhnaithe Ailtireachta (ACA)

Limistéir ainmnithe, a shainmhínítear sa phlean forbartha, i gcás ina dteastaíonn cosaint agus caomhnú agus, faoin tuath, i gcás grúpálacha suntasacha nó comhchruinnithe de struchtúir oidhreachta i mbailte nó i sráidbhailte agus, faoin tuath, áit a bhfuil comhchruinnithe láidre ar chineálacha áirithe foirgneamh nó foirgneamh a bhaineann le tréimhse áirithe staire . D'fhéadfadh carachtar speisialta ACA a stoc tógála traidisiúnta, bailchríocha ábhair, spásanna, sráid-dreacha, tírdhreach agus suíomh a chur san áireamh

B

Forbairt Bhaile na gCúsacha

Forbairt, a tharlaíonn ar chúl na struchtúr atá ann cheana féin ag bualadh sráide nó bóthar.

Leaba agus Bricfeasta

Foirgneamh nó cuid de ina bhfuil cóiríocht agus bricfeasta codlata ar fáil ar bhonn tráchtála.

Scéimeanna Cíos Rothar

Is éard atá i scéimeanna ar cíós rothar ná scéimeanna gearrthéarmacha rothar nó scéimeanna comhroinnte atá ina modh rothaíochta gan d'fheithicil féin a úsáid. Le blianta beaga anuas tá scéimeanna rothar leictreacha poiblí ag éirí níos coitianta.

Bithéagsúlacht

An éagsúlacht beatha (fiadhúlra agus saol plandaí) ar an Domhan.

Talamh / Láithreán Athfhorbraíochta

Talamh laistigh de limistéar uirbeach atá faoi réir tógála, innealtóireachta nó oibríochtaí eile (seachas úsáidí sealadacha, foirgnimh thalmhaíochta nó spásanna glasa uirbigh), a tháinig chun bheith tréigthe mar gheall ar an dífheidhmeacht, folúntas nó mar gheall ar an scartáil ar struchtúr nó foirgneamh.

Línte tógála

Líne forbartha feadh sráide nó bóthair taobh thiar de nó os comhair a bhfuil an fhorbairt a dhíspreagadh.

Rialacháin Foirgníochta

Is ionann na hAchtanna um Rialú Foirgníochta 1990 agus 2007 agus is ionann na rialacháin a rinneadh faoi chóras chun oibreacha tógála a rialáil agus chun íoschaighdeáin a leagan síos le haghaidh dearadh, tógála, cearnchlóis, ábhair srl. Tá caighdeáin éagsúla ag brath ar úsáid an fhoirgnimh.

C

Scéimeanna Roinnt Gluaisteáin

Baineann scéimeanna comhroinnte carranna le baill a chur in áirithe roimh úsáid carranna comhchoiteanna as a n-úsáid phearsanta, rud a laghdóidh líon na ngluaisteán ar na bóithre. Ceadaíonn siad rochtain do bhaill ar charr nuair is gá iad, ó áit in aice lena dteach nó san ionad oibre, gan na deacrachtaí nó na costais a d'fhéadfadh a bheith ina n-úinéireacht carr. Is modh tábhachtach iad chun an laghdú ar úinéireacht carranna a éascú, astaíochtaí GHG a laghdú agus tacú leis an athrú go modhanna ísealcharbóin.

Gabháil carbóin

An próiseas a bhaineann le dé-ocsaíd charbóin a ghabháil ag a fhoinsé astaíochta, é a iompar go suíomh stórála faoi thalamh de ghnáth, agus é a leithlisiú ansin ionas nach scaoiltear isteach san aer é.

Leitheadúcharbóin

Teicníc le haghaidh stóráil fhadtéarmach dé-ocsaíd charbóin nó cineálacha eile carbóin, chun téamh domhanda a mhaolú. Is iondúil go ngabhaítear dé-ocsaíd charbóin a scaoiltear le dóite breoslaí iontaise ón atmaisféar trí phróisis bhithéolaíoch, cheimiceacha nó fisiciúla.

Geilleagar Ciorclach

Is samhail táirgthe agus tomhaltais é an geilleagar ciorclach, a bhaineann le comhroinnt, léasú, athúsáid, deisiú, athchóiriú agus athchúrsáil ábhair agus táirgí atá ann cheana chomh fada agus is féidir. Ar an mbealach seo, leathnaítear saolré na dtáirgí.

Athrú aeráide

Áirítear le hathrú aeráide an téamh domhanda atá tiomáinte ag astaíochtaí daonna gáis cheaptha teasa, agus na hathruithe ar scála mór mar thoradh air i bpatrúin aimsire.

Áiseanna Pobail: Áiseanna, a oibrítear ar mhaithe leis an bpobal agus atá, atá oscailte don phobal.

Córas comhcheangailte

Gréasán séarachais ina gcuirtear uisce salach agus dromchla in iúl sa pháibán céanna. Tá sé seo mí-éifeachtach mar go bhfuil cuid de chumas na n-oibreacha cóireála séarachais a úsáidtear i ndéileáil le cad é atá simplí uisce dromchla.

Miondíol Comparáide

Déanann an téarma seo cur síos ar mhiondíol na n-earraí lena n-áirítear: éadaí agus coisbhirt; Troscán, feistis agus trealamh tí (seachas earraí tí neamh-mharthanacha); táirgí leighis agus cógaisíochta, fearais teiripeacha agus trealamh; agus, trealamh agus gabhálaí oideachais agus áineasa. Ní áirítear mórdhíol earraí san áireamh go sonrach.

Miondíol Áise

Déanann an téarma seo cur síos ar mhiondíol earraí lena n-áirítear deochanna bia, alcólacha agus neamh-mheisciúla, tobac agus earraí tí neamh-mharthanacha. Ní áirítear mórdhíol earraí san áireamh go sonrach.

D

Bainistíocht éilimh

Is é an bhainistíocht éilimh, bainistíocht éilimh tráchta nó bainistíocht éilimh taistil (TDM) ná straitéisí agus polasaithe a chur i bhfeidhm chun éileamh taistil a laghdú, nó an t-éileamh seo a athdháileadh sa spás nó in am.

Dlús (Tithíocht)

Is tomhas é seo ar dhéine úsáid talún, go sonrach maidir le tithíocht, líon na n-aonad cónaithe a chuirtear ar fáil ar limistéar áirithe talún, a chuirtear in iúl de ghnáth in aonaid cónaithe in aghaidh an heicteáir. Nuair a úsáidtear figiúr dlúis 'comhlán', cuirtear talamh le haghaidh príomhbhóithre dáileacháin, spásanna oscailte poiblí agus áiseanna eile isteach sa ríomh. Cuimsíonn an limistéar a úsáidtear le haghaidh figiúirí dlúis 'glan' ach spás oscailte príobháideach, bóithre rochtana agus spásanna oscailte poiblí teagmhasacha.

Scéim Ranníocaíochta Forbartha

Scéim a cheadaíonn d'údarás pleanála ranníocaíochtaí airgeadais a thobhach chun bonneagar poiblí, áiseanna, tionscadail nó seirbhísí a sholáthar mar choinníoll cead pleanála.

Bainistíocht Forbartha:

Is téarma é seo chun cur síos a dhéanamh ar an bpróiseas ina ndéanann an t-údarás áitiúil measúnú ar fhiúntas forbartha beartaithe tríd an bpróiseas pleanála (nuair a thaisctear iarratais phleanála) lena n-áirítear próiseáil, meastóireacht, cinnteoireacht agus comhpháirteanna fógra an phróisis sin.

Téamh ceantair

Is éard atá i scéim teasa ceantair ná líonra píopa inslithe, a cheadaíonn teas a ghintear ó fhoinsé (í) láraithe amháin nó níos mó (ionaid fhuinnimh) le seachadadh chuig ilfhoirgnimh chun teas agus uisce te a sholáthar.

E

Measúnú tionchair éiceolaíochta

Is próiseas é measúnú tionchair éiceolaíochta trína ndéantar measúnú ar thionchair éiceolaíochta a d'fhéadfadh a bheith ag togra forbartha. Cuirtear torthaí an mheasúnaithe i láthair mar Ráiteas Tionchair Éiceolaíochta neamhspleách nó mar Chaibidil Éiceolaíochta (Flóra agus Fána) de Mheasúnacht Tionchair Timpeallachta (EIA).

Éiceachóras

Is éiceachóras ná gur pobal nó grúpa orgánach beo é a chónaíonn agus a idirghníomhaíonn le chéile i dtimpeallacht shonrach. Adhleathadh éiceolaíochta: in éiceolaíocht, is é an athléimneacht cumas éiceachórais freagra a thabhairt ar bhuairt nó ar shuaitheadh trí dhamáiste a fhriotú agus a aisghabháil go tapa.

Cur chuige Seirbhísí Éiceachórais

Is straitéis é cur chuige seirbhísí éiceachórais maidir le bainistíocht chomhtháite acmhainní talún, uisce agus maireachtála a chuireann caomhnú agus úsáid inbhuanaithe chun cinn ar bhealach cothrom

Feithiclí Leictreacha

Faigheann feithicil leictreach ceallraí nó feithicil leictreach amháin a chumhacht go léir óna pacáistí ceallraí agus dá bhrí sin níl aon inneall dócháin inmheánaigh, cill bhreosla, nó umar breosla. Is feithicil leictreach hibrideach é Feithicil Hibrideach (PHV), a úsáideann cadhnraí in-athluchtaithe, nó gléas stórála fuinnimh eile, is féidir é a athchóiriú go hiomlán trí phlug a nascadh le foinse cumhachta leictreachais sheachtraigh. Roinneann PHEV saintréithe an dá fheithicil leictreach hibrideach traidisiúnta, a bhfuil mótar leictreach agus inneall dócháin inmheánaigh (oighear), agus feithicil uile-leictreach, a bhfuil breiseán aige chun ceangal leis an eangach leictreach.

Aonaid Fhiontraíochta / Ionad

Spás curtha ar fáil d'aonaid fhiontair agus gnólachtaí tosaithe a oibriú ó, le forchostais á roinnt.

F

Éadan

Is é an t-éadan ar shiopa nó ar thús siopa aon dromchla ar an taobh amuigh den siopa nó ar an siopa a thaispeánann ainm na cuideachta, lógó cuideachta agus scéim dathanna na cuideachta. Is é an fascia an chuid is infheicthe de bhranda miondíola - is é an t-ainm an miondíoltóir, ach tá sé chomh maith leis an lógó agus na grafaicí.

Plean Creata / Máistirphlean

Plean neamhrechtúil, arna n-ullmhú ag nó thar a cheann an Údaráis Phleanála, le haghaidh réimse sonrach a sholáthraíonn sonraí ar an gcreat inmhianaithe le haghaidh forbairt, dearadh agus / nó leagan amach sa todhchaí.

Comhartha neamhspleách

Comhartha seastán ina n-aonar a bhfuil colún amháin nó dhá cholún aige ag tacú leis.

G

Cineálacha Criosaithe Ginearálta

Forbraíodh cineálacha crios ginearálaithe (GZTS) go sonrach don tionscadal myplan.ie. Is scéim chomhsheasmhach iad chun criosaithe úsáide talún a rangú ar fud na n-údarás áitiúil go léir, agus comhlánaíonn siad na criosanna reachtúla atá ann cheana féin le haghaidh gach plean aonair.

Crios glas

Réimse tuaithe le rialuithe pleanála ar leith atá dírithe ar an idirdhealú a choinneáil i gcarachtar idir baile nó cathair agus a chúlchríche agus cosc a chur ar síneadh neamhshrianta na gceantar uirbeach isteach sa tuath. Cuidíonn crios glas le cosc a chur ar lonnaíochtaí aonair a chosc a chumasc ina chéile, díríonn sé aird ar thalamh forbartha oiriúnacha laistigh de lonnaíochtaí, soláthraíonn sé foinse

áineasa agus taitneamhachta laistigh de shroichint éasca na gceantar is mó atá tógtha suas agus cuidíonn sé le talamh a choinneáil i dtalmhaíocht, foraoiseacht agus úsáidí eile d'fhéadfadh sé sin a bheith so-ghabhálach chun brú a chur ar fhorbairt mhíchuí.

Bonneagar Glas-Gorm

Is cur chuige é an bonneagar gorm-ghlas (BGI) maidir le hathléimneacht tuile uirbeach, a aithníodh go domhanda agus i litríocht idirnáisiúnta, a dhéanann caipitliú ar na buntáistí a bhaineann le bheith ag obair le spásanna glasa uirbeacha agus le sreafaí uisce eadóirsithe 'gorm'.

Talamh / láithreáin allamuigh glas

Talamh forbartha oscailte féideartha laistigh / ar imeall na lonnaithe uirbeacha nach bhfuil aon fhoirgneamh roimhe seo air. De ghnáth éileoidh forbairt ar thailte den sórt sin bonneagar nua, bóithre, séaraigh agus áiseanna sóisialta agus tráchtála coimhdeacha, scoileanna, siopaí, fostaíocht agus áiseanna pobail a sholáthar.

Bonneagar Glas

Sainmhínítear bonneagar glas mar líonra atá beartaithe go straitéiseach de cheantair nádúrtha agus leathnádúrtha ar ardchaighdeán le gnéithe comhshaoil eile, atá deartha agus bainistithe chun raon leathan seirbhísí éiceachórais a sheachadadh agus an bhithéagsúlacht a chosaint i suímh tuaithe agus uirbeacha araon.

Díon glas

Is ciseal fásúil é díon glas, ar a dtugtar díon beo nó gairdín rooftop, a fhástar ar rooftop. Is orgánaigh bheo iad agus mar sin, athraíonn siad ar bhonn laethúil agus tá siad ag brath go mór ar na dálaí aimsire.

Teach loistín

Foirgneamh nó cuid de ina bhfuil cóiríocht chodlata, béilí agus sólaistí eile ar fáil do chónaitheoirí agus neamhchónaitheoirí agus a bhfuil cúig sheomra ar a laghad acu agus nach mó ná naoi seomra déag.

H

Seomra ináitrithe

Seomra leapa nó seomra suí, lena n-áirítear seomra bia cistine / teaghlaigh comhcheangailte ach ní seomra folctha nó cistin bheag.

Tírdhreachú crua

Úsáid ábhar neamhorgánacha agus neamhfhorbartha, mar shampla carraig agus cloch, i dtírdhreachú limistéar, go minic lena n-áirítear rudaí saorga agus maoine, mar shampla suíocháin, pábháil, ráillí srl.

Oileán Teasa

Is réimsí uirbithe iad na hoileáin teasa a bhfuil teochtaí níos airde acu ná limistéir fhorimeallacha. Struchtúir cosúil le foirgnimh, bóithre, agus bonneagar eile ionsú agus athdhearbhú teasa na gréine níos mó ná tírdhreacha nádúrtha ar nós foraoisí agus dobharlaigh.

Fálta sceach (suntasach) sraith nádúrtha nó leath-nádúrtha de thoir, toir agus / nó crainn a bheidh ina theorainn. Cabhraíonn fálta sceach le háiteanna a shainiú, gníomhú mar dhídean, cuir le bith-éagsúlacht agus gnáthóg fhiadhúlra suntasach a thairiscint.

Gníomhaíochtaí eacnamaíocha bunaithe sa bhaile
Gníomhaíochtaí tráchtála ar scála beag, atá tánaisteach le húsáid an áitribh mar áit chónaithe.

Teaghlaigh

Duine amháin nó níos mó a bhfuil teaghais á áitiú acu, a bhfuil áiseanna cistine agus seomra folctha aige.

Riachtanas Tithíochta agus Measúnú ar Éileamh (HNDA)

Measann an HNDA líon na dtithe breise amach anseo chun freastal ar riachtanas agus ar an éileamh atá ann amach anseo agus sa todhchaí laistigh de limistéar an údaráis áitiúil. Gabhfaidh sé freisin faisnéis maidir le hoibriú an chórais tithíochta chun cabhrú le Comhairle Cathrach agus Contae Phort Láirge polasaithe a fhorbairt le haghaidh soláthar tithíochta nua, bainistíocht stoic agus soláthar seirbhísí a bhaineann le tithíocht.

Straitéis tithíochta

Straitéis Tithíochta do Chathair agus do Chontae Phort Láirge. Is é an aidhm atá leis ná a chur ar chumas mhuintir Phort Láirge, anois agus sa todhchaí, áit a bheith agat le maireachtáil, a oireann dá riachtanais, ar phraghas is féidir leo a thabhairt. Tá forálacha na Straitéise Tithíochta ionchorpraithe sa Phlean Forbartha seo.

I

Inlíonadh

Foirgneamh nua a líonann bearna i éadanas tógtha suas go leanúnach, i.e. suíomh beag neamhúsáidte laistigh de limistéar tógtha.

Bonneagar

'Folaíonn sé draenáil, soláthairtí uisce, ionaid chóireála séarachais, líonraí séarachais, soilsiú, línte teileafóin. Soláthar leictreachais, iarnróid, bóithre, foirgnimh, scoileanna, áiseanna pobail, áiseanna cultúrtha agus áineasa.

Bogaigh chomhtháite tógtha

Is cineál córas cóireála fuíolluisce inbhuanaithe é bogaigh thógtha atá deartha chun breathnú agus feidhmiú mar a dhéanann bogaigh nádúrtha. Cruthaítear bogaigh thógtha chun críche fuíolluisce a chóireáil ó phobail bheaga, tuaithe ar bhealach atá neamhdhíobhálach don chomhshaol sula gceadaítear dó fillleadh ar an gcóras uisce go sábháilte. Is iondúil go mbíonn bogaigh tógtha déanta suas d'umar lonnaithe príomhúil nuair a bhailítear fuíolluisce ón bpobal agus as sin, leanann roinnt

lochán a bhfuil plandaí bogaigh ina n-áirítear giolcacha, luachra agus seisce. Is iondúil go mbíonn na linnte claonta go réidh i dtreo abhainn chun ligean d'uisce sreabhadh go han-mhall tríd an mbogach sula dtéann tú ar shiúl. Socróidh aon cháithníní a iompraíodh san uisce ar an mbun agus beidh na plandaí agus na miocroorgánaigh nádúrtha (m.sh baictéir, algaí agus fungais) sna bogaigh briseadh síos agus a bhaint truailléin agus eilimintí áirithe m.sh fosfar san uisce.

Speicis choimhthíocha ionracha (IAS)

Is iad na speicis choimhthíocha ionracha ná ainmhithe agus plandaí a thugtar isteach de thaisme nó d'aon turas isteach i dtimpeallacht nádúrtha nuair nach bhfaightear iad de ghnáth, le hiarmhairtí tromchúiseacha diúltacha dá dtimpeallacht nua.

Carachtar Tírdhreacha

Tá carachtar tírdhreacha díorthaithe ó thopagrafaíocht, tírghné, clúdach talún, geolaíocht agus gnéithe eile a mhíniú a sainiúlacht. Soláthraíonn an Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha & Muirdhreach Port Láirge (LCA) Aguisín 8 measúnú chríochnúil ar Phort Láirge maidir le carachtar, luach agus íogaireacht a thírdhreacha.

Íogaireacht Tírdhreacha

Déanann íogaireacht tírdhreacha cur síos ar a mhéid is féidir le tírdhreach ar leith a ionsú ar chineál áirithe forbartha gan cur isteach ar a charachtar sainiúil. Mar shampla, d'fhéadfadh roinnt tírdhreacha a bheith an-íogair do phiolóin mhóra leictreachais agus d'fhéadfadh daoine eile a bheith níos láidre leis an gcineál seo forbartha.

Ina gcónaí thar an siopa

An úsáid a bhaint as spás urláir uachtair i gceantair uirbeacha chun críocha cónaithe. Baineadh úsáid as an téarma 'ina gcónaí thar an siopa' freisin chun tagairt a dhéanamh don phacáiste dreasachtaí airgeadais a chuir an Rialtas ar fáil chun na críche seo.

Plean Ceantair Áitiúil (LAP)

Forálann an tAcht um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú) go bhféadfar iad seo a sholáthar in imthosca áirithe, lena n-áirítear i gceantair ar dócha go mbeidh forbairt ar scála mór le linn saolré an phlean. Ba chóir go mbeidís comhsheasmhach leis an bplean forbartha agus ba chóir pleananna mionsonraithe chun pleanáil chúil agus forbairt inbhuanaithe na gceantar sin a dhréachtú.

Geilleagar ísealcharbóin

Is geilleagar ísealcharbóin ach geilleagar a chruthaíonn leibhéal ísle d'astuithe GHG i gcomparáid le geilleagar dian carbóin an lae inniu.

M

Maolaitheoir

Gníomh a chuidíonn le tionchair phróisis nó forbartha ar an timpeallacht ghlactha a laghdú. Úsáidtear é go minic i gcomhar le bearta a dhéanadh iarracht tionchair dhiúltacha próisis nó forbartha a laghdú.

Aistriú Módúil

An próiseas ina athraíonn daoine a n-iompar taistil (idir an baile agus an obair de ghnáth) ó chineál áirithe iompair (carr príobháideach mar shampla) go foirm thaistil eile níos inbhuanaithe (iompar poiblí mar shampla).

Scoilt mhódúil

Scoilt úsáideoirí modhanna éagsúla iompair phoiblí agus phríobháidigh.

Carrchlós ilstóir

Saoráid pháirceála saor in aisce nó il-leibhéil a úsáidtear go ginearálta chun gluaisteáin a pháirceáil ar bhonn gearrthéarmach le táille in aghaidh na huaire á ghearradh.

N

Limistéar Oidhreachta Nádúrtha (NHA)

Limistéir a chlúdaíonn gnáthóga leath-nádúrtha agus nádúrtha atá tábhachtach go náisiúnta, tírghnéithe nó gnéithe geomoirfeolaíoch, speicis plandaí fiáine agus ainmhithe nó éagsúlacht na tréithe nádúrtha seo. Tá sé tábhachtach go gcoinneofar luach caomhnaithe na gceantar seo, a bheartaítear le haghaidh ainmniúcháin ag an tSeirbhís Oidhreachta Náisiúnta.

Réitigh bunaithe ar an dúlra

Sainmhíneann an tAontas Idirnáisiúnta um Chaomhnú an Dúlra (IUCN) NBS mar "gníomhaíochtaí chun éiceachórais nádúrtha nó modhnaithe a bhainistiú agus a athchóiriú go hinbhuanaithe, a thugann aghaidh ar dhúshláin shochoaíoch [mar shampla slándáil bia, athrú aeráide, slándáil uisce, sláinte an duine, riosca tubaiste, Forbairt Shóisialta agus Eacnamaíoch] go héifeachtach agus go hoiriúnach, agus sochair fholláine agus bithéagsúlachta daonna á soláthar ag an am céanna.

An Limistéar Caomhnaithe Dúlra

Sa phlean seo, baintear úsáid as an téarma limistéar caomhnaithe dúlra chun cur síos a dhéanamh ar na láithreáin chaomhlassanna dúlra faoi chosaint I.E. Na Limistéir Oidhreachta Nádúrtha, na Limistéir Chaomhantais Speisialta agus na Limistéar faoi Chosaint Speisialta.

Glan-Dlús Cónaithe

Is é seo an tomhas ar dhlús tithíochta a úsáidtear mar bhunús le haghaidh rialú forbartha. Is é líon na dtithe atá roinnte ag limistéar an láithreáin i heicteáir nó acra, lena n-áirítear teaghaisí agus gairdíní, aon spás oscailte teagmhasach (spás súgartha m.sh. Tá an chuid is mó de na spásanna oscailte, siopaí áitiúla, bunskoileanna eisiata ó dhlús cónaithe glan, siopaí áitiúla, bunskoileanna agus gach cineál forbartha eile.

Eilimintí neamhstruchtúracha (caomhnú oidhreachta tógtha)

Ina measc seo tá eilimintí ar nós gairdíní stairiúla, ballaí cloiche, tírdhreacha agus diméinte, gnéithe Cúirtealáiste agus troscán sráide a chuireann le hoidhreacht thógtha.

O

Spás oscailte

Tá spás oscailte ar cheann de na catagóirí úsáide talún a úsáidtear sa phlean seo. Déanann an plean idirdhealú soiléir idir spásanna oscailte gníomhacha agus spásanna oscailte éighníomhacha.

Struchtúir Fhógraíochta Allamuigh

Baineann an polasaí le haghaidh struchtúir fógraíochta lasmuigh le fógraí nach mbaineann leis an talamh nó leis an áitreabh ar a dtógtar iad. Déanann na fógraí sin i gcodarsnacht le fógraíocht tosaigh siopa a bhaineann leis na hearraí nó na seirbhísí a sholáthraítear ar an áitreabh.

P

Páirceáil agus Taisteal

Is áis é an pháirc agus an turas a chuireann rogha ar fáil d'úsáideoirí gluaisteán chun athrú óna ngluaisteáin go dtí iompar poiblí (iarnród nó bus) leis an tairbhe a bhaineann le líon na ngluaisteán a dhíríonn isteach sna ceantair uirbeacha a laghdú agus brú tráchta a mhaolú.

Spás oscailte éighníomhach

Sa phlean seo, baintear úsáid as an téarma spás oscailte éighníomhach chun cur síos a dhéanamh ar thalamh oscailte le húsáidí amhail talmhaíocht, gairdíní tírdhreachaithe príobháideacha, coillearnach srl. Cé nach gá rochtain phoiblí ghníomhach a sholáthar, soláthraíonn spásanna oscailte éighníomhacha socruithe amhairc thábhachtacha a chuireann le carachtar a lonnaíocht nó ceantar agus feabhas a chur ar an timpeallacht.

Tréscailleacht

An méid a bhfuil éagsúlacht bealaí taitneamhacha, áisiúil agus sábháilte ann.

Polasaí Pleanála

I gcás aon topaice ar leith sa phlean seo, tá an beartas pleanála comhdhéanta de na prionsabail phleanála (le fáil ar fud an téacs) agus na cuspóirí polasaí pleanála uimhrithe (leagtha amach i dTáblaí sna Caibidlí éagsúla).

Cóimheas breac

Is é seo an t-achar urláir comhlán an fhoirgnimh / roinnte ag limistéar an tsuímh agus úsáidtear é chun déine úsáid suímh a thaispeáint. Agus limistéar an tsuímh atá in aice le leithead bóthair atá in aice láimhe á ríomh.

Struchtúr Cosanta

Foirgneamh, gné, suíomh nó struchtúr a aithníodh i dTaifead na Struchtúr Cosanta (RPS) mar is fiú cosaint nó caomhnú de réir an Achta um Pleanáil agus Forbairt 2000 (arna leasú).

R

Taifead na Struchtúr Cosanta (RPS) Is é an príomh-mheicníocht chun foirgnimh agus struchtúir ailtireachta, stairiúla, seandálaíochta, ealaíonta, cultúrtha, eolaíoch, cultúrtha, eolaíoch, sóisialta nó teicniúil a chur san áireamh trí chuimsiú ar an 'Taifead na Struchtúr Cosanta'. Tugann sé seo aitheantas dearfach ar thábhacht na struchtúr, cosaint ó thionchair dhíobhálacha agus rochtain fhéideartha ar chúnamh deontais d'oibreacha caomhnaithe.

Straitéis mhiondíola

Tá ceanglas ag na Treoirínte Náisiúnta um Pleanáil Miondíola d'Údaráis Phleanála (Nollaig 2000) beartais agus tograí miondíola straitéiseacha a ionchorprú i bpleananna forbartha. Chuige sin, choimisiúnaigh an tÚdarás Pleanála measúnú agus straitéis mhiondíola Chathair agus Contae Phort Láirge atá ionchorpraithe mar Aguisín 4 den Phlean Forbartha seo.

Forbairt ribíneach

Sa chás go bhfuil 5 theach nó níos mó ann ar thaobh amháin de 250 méadar de éadanas bóthair tuaithe go ginearálta. Go ginearálta, tá tithíocht den sórt sin daor le seirbhís mar go bhfuil píopaí seirbhíse fairsinge srl. Go minic, níl tithíocht den sórt sin ceangailte le séarachas poiblí agus tá sé ag brath ar chórais umar seipteach.

S

Bealach Sárscéimhe

Déanann an plean seo (Aguisín 8 Measúnú ar Charachtar Tírdhreacha agus Measúnú Seasdhreach) cur síos ar bhóithre áirithe mar bhealaí radhairc, bunaithe ar ainmiúcháin a bhunaigh pleananna forbartha roimhe seo. De ghnáth bíonn deis ag daoine atá ag taisteal feadh na mbealaí seo taithí a fháil ar chaighdeán cuid de na réimsí is tábhachtaí d'áilleacht nádúrtha agus tábhacht chultúrtha sa Chathair agus sa Chontae. Is é an príomh-intinn ná a chinntiú go gcaomhnaítear carachtar na dtuairimí agus na radhairc is féidir a fháil ó na bealaí seo.

Tástáil sheicheamhach

Modh chun seiceáil gur roghnaíodh an suíomh is oiriúnaí agus is fearr atá ar fáil le haghaidh oibríochta miondíola nua nó oibriú fóillíochta tráchtála.

Seirbhísí (ginearálta)

Gníomhaíochtaí a bhaineann go díreach le freastal ar riachtanais an phobail, nach mbaineann aon phróisis déantúsaíochta. Ina measc tá bialanna, siopaí, seirbhísí gairmiúla agus asraonta siamsaíochta. Earnáil na Seirbhíse Is é seo an earnáil fostaíochta, a bhaineann le soláthar seirbhísí, go minic dá ngairtear an earnáil threasach go minic.

Polasaí Lonnaíochta

Sa phlean seo, déanann an téarma 'beartas socraíochta' cur síos ar an tsraith polasaithe pleanála a dhéileálann le neartú an líonra na lonnaíochtaí sa Chontae, a chaomhnú céannacht na lonnaíochtaí, agus a chosaint ar riachtanais na bpobal tuaithe. Cuimsíonn sé go háirithe cuspóirí do na cineálacha agus méideanna éagsúla lonnaíochtaí, cuspóirí le haghaidh criosanna glasa agus cuspóirí do thithe i gceantair thuaithe.

Fógraíocht Siopa -Front

Is é seo fógraíocht ar an áitreabh, a sholáthraíonn earraí nó seirbhísí. Fógraíocht Tosaigh Siopa Cuimsíonn sé fógraíocht a bhaineann le hóstáin nó le héadaí sráid-dreacha eile agus mar sin níl sé teoranta do "siopaí" ann féin.

Clúdach Láithreáin

Is é clúdach an láithreáin an chuid den láithreán, atá tógtha ar agus a chinntear tríd an achar iomlán an láithreáin a roinnt ar urlár na talún an fhoirgnimh.

Tithíocht Shóisialta

Tithíocht ar cíós a sholáthraíonn an t-údarás áitiúil, nó comhlacht tithíochta deonach nó comhoibritheach.

Bonneagar Sóisialta

Foirgnimh agus struchtúir eile a bhaineann le freastal ar riachtanais an phobail le haghaidh riachtanais shóisialta, sláinte, oideachais agus / nó áineasa; Cuimsíonn sé na háiseanna sin mar scoileanna, ionaid phobail, hallaí paróiste agus áiseanna áineasa.

Tírdhreachú bog

Úsáid uisce agus fásra nádúrtha, lena n-áirítear crainn, plandaí, toir, i dtírdhreachú limistéar.

Limistéar Caomhnaithe Speisialta (SAC)

Réimsí spéise speisialta ina bhfuil / tacaíonn sé gnáthóga agus speicis plandaí agus ainmhithe atá neamhchoitianta nó faoi bhagairt san Eoraip agus a cheangal ar bhearta áirithe, lena n-áirítear suímh cosanta a ainmniú, chun iad a chaomhnú.

Limistéir faoi Chosaint Speisialta (SPA)

Réimsí spéise speisialta do chaomhnú gnáthóga éan fiáin, go háirithe liostaithe, speicis neamhchoitianta nó leochaileacha agus speicis imirceacha. Bunaítear iad faoi Threoir na nÉan (Treoir 79/409 / CEE ón gComhairle), agus tá siad mar chuid den líonra 'Nádúrtha 2000' de shuímh ar fud na hEorpa.

Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe

Is iad na spriocanna forbartha inbhuanaithe nó na spriocanna domhanda ná bailiúchán de 17 Sprioc Dhomhanda Idirnasctha atá deartha le bheith ina "treoirphlean chun todhchaí níos inbhuanaithe a bhaint amach do chách". Socraíodh na SDG i 2015 ag Tionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe agus tá sé i gceist iad a bhaint amach faoin mbliain 2030.

Measúnacht Straitéiseach Timpeallachta (SEA)

Is próiseas é Measúnú Straitéiseach Timpeallachta a dhéanann iarracht meastóireacht a dhéanamh ar na hiarmhairtí dóchúla ar an gcomhshaol chun an Plean Forbartha a chur i bhfeidhm. (Nóta: Is ceanglas é den Acht um Pleanáil agus Forbairt 2000 do phlean forbartha chun faisnéis a chur san áireamh faoi na héifeachtaí suntasacha dóchúla ar an gcomhshaol a chur i bhfeidhm an phlean).

Carachtar sráid-dreach

Na heilimintí amhairc de shráid, lena n-áirítear an bóthar, foirgnimh thadhhlacha, cosán, troscán sráide, crainn, agus spásanna oscailte, srl., a chomhcheanglaíonn chun carachtar an tsráid a chruthú.

Córais Draenála Uirbí Inbhuanaithe (SUDS)

Tá sé mar aidhm ag córais draenála uirbí inbhuanaithe réimeas hidreolaíoch níos nádúrtha a chothabháil nó a athchóiriú, ionas go n-íoslaghdófar an tionchar uirbithe ar thuilte agus ar cháilíocht an uisce. Baineann SUDS le hathrú ar ár mbealach chun srutha uirbeach a bhainistiú ó dhul ar aghaidh go hiomlán ar rialú toirte go dtí cur chuige comhtháite ildisciplíneach a thugann aghaidh ar cháilíocht uisce, cainníocht uisce, taitneamhacht agus gnáthóg. SUDS íoslaghdú ar thionchair an rith chun srutha uirbeach trí rith chun srutha a ghabháil chomh gar do fhoirse agus is féidir agus ansin é a scaoileadh go mall.

Inbhuanaitheas

Tagraíonn sé d'fhorbairt, a fhreastalaíonn ar riachtanais an lae inniu gan cur isteach ar chumas na nglún atá le teacht freastal ar a gcuid riachtanas féin.

T

Coincheap Lonnaíochta / Comharsanachta 10 nóiméad

Is é an coincheap Lonnaíochta / Comharsanachta 10 nóiméad ná go bhfuil rochtain ag tithe ar raon áiseanna agus seirbhísí, ar nós bonneagar inbhuanaithe comharsanachta nó siopaí áitiúla, go bhfuil rochtain orthu ó thithe laistigh de shiúlóid ghearr 10 nóiméad nó go bhfuil rochtain ar ardchaighdeán ann iompar poiblí laistigh de shiúlóid 10 nóiméad ó thithe a sholáthraíonn rochtain ar réimse áiseanna nó seirbhísí.

Measúnacht Tionchair Tráchta

Measúnú mionsonraithe ar chineál agus ar mhéid tionchar aon fhorbairt shubstaintiúil ar an ngréasán láithreach agus an bóthar mórthimpeall agus, má mheastar go bhfuil sé riachtanach, ar an gcóras iompair níos leithne.

U

Comhdhlúthú Uirbeach

Forbairt nó athfhorbairt talún uirbeach tearcúsáidte ar bhealach éifeachtach, dlúth agus láidir.

Tithíocht Uirbeach a ghintear

Tithíocht in áiteanna tuaithe a lorgaíonn daoine atá ina gcónaí agus ag obair i gceantair uirbeacha, lena n-áirítear an dara teach

Athnuachan Uirbeach

Athbheochan na gceantar uirbeach trí chuspóirí forbartha sonracha agus prionsabail phleanála straitéiseacha.

Sraoilleán uirbeach

An leathnú iomarcach amach ar fhorbairt thógtha, ar shiúl ó lár na cathrach / an baile agus isteach sa tuath máguaird. Breathnaítear ar an bhfoirm forbartha seo mar neamh-inbhuanaithe.

V

Teanga na háite

An dóigh ar tógadh gnáthfhoirgnimh in áit áirithe, ag baint úsáide as stíleanna, teicnící agus ábhair áitiúla agus ag freagairt do dhálaí eacnamaíocha agus sóisialta áitiúla.